

اهمیت بازدارندگی غیراتمی برای تهران

دلیل تغییر رفتار ایران نسبت به غرب و تقویت همکاری نظامی با روسیه

تقویت همکاری‌های نظامی ایران و روسیه، نگرانی غربی‌ها از تقویت روابط تهران - مسکو را افزایش داده است. این نگرانی‌ها از آنجا شدت گرفت که غربی‌ها معتقدند روسیه مذاکرات فشرده‌ای را برای دریافت موشک از ایران و کره شمالی در دستور کار قرار داده و این موضوع تأثیر مستقیمی بر سرنوشت جنگ اوکراین خواهد داشت. گزارش خبرآنلاین را بخوانید.

به گزارش سایت خبری پرسون، وزیر دفاع بریتانیا گفته که ایران موشک‌های بالستیک در اختیار روسیه قرار داده که قرار است علیه اوکراین به کارگیری شود. گرانت شاپس در مصاحبه با مجله «هاوس»، اذعان کرد که بریتانیا اطلاعاتی دارد که بر اساس آن ایران موشک‌های زمین به زمین به روسیه صادر است. در همین حال، رویترز اوایل اسفندماه در گزارشی نوشت که ایران تعدادی موشک بالستیک زمین به زمین به روسیه داده که حدود ۴۰۰ فروند موشک که اکثر آنها از خانواده موشک‌های کوتاه برد فاتح-۱۱۰، از جمله ذوالفقار، هستند به روسیه صادر شده است. بر اساس این گزارش، ارسال این موشک‌ها از اوایل ماه ژانویه در راستای توافقی که بین مقامات امنیتی و نظامی ایران و روسیه در اواخر سال گذشته میلادی شکل گرفت، آغاز شده است. با این حال اوکراین می‌گوید که هنوز هیچ اطلاعات رسمی در مورد ارسال موشک‌های بالستیک ایران به روسیه دریافت نکرده و نمی‌تواند به کارگیری موشک‌های ایران علیه خود را تأیید کند.

برجام؛ پشتوانه حقوقی ایران برای صادرات موشک

کارشناسان روابط بین‌الملل معتقدند اگر ایران در این زمان بخواهد به روسیه موشک‌های بالستیک بفروشد، احتمالاً به انقضای محدودیت‌های شورای امنیت سازمان ملل در مهرماه/ اکتبر ۲۰۲۳ مرتبط است. پاییز گذشته، دبیرخانه سازمان ملل متحد به کشورهای عضو سازمان ملل اعلام کرد که مقررات بند ۳، ۴ و ۶ ضمیمه B قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت، رسماً پایان‌یافته است. این قطعنامه که مهر تأییدی بود بر توافق هسته‌ای ۱۳۹۴ ایران، برای هشت سال محدودیت‌هایی را بر برنامه موشکی بالستیک ایران اعمال می‌کرد؛ این محدودیت‌ها به طور خودکار در مهرماه منقضی می‌شدند. اگرچه ایالات متحده و اتحادیه اروپا اعلام کردند که مستقل از سازمان ملل محدودیت‌های موشکی را علیه ایران حفظ خواهند کرد، مقامات ایرانی در آن زمان صراحتاً بر لزوم پایان‌دادن به "تمامی اقدامات محدودکننده و تحریم‌های موجود، در سطح ملی یا منطقه‌ای" تأکید کردند. موضعی که روسیه بی‌درنگ آن را تأیید کرد.

ایران و کره شمالی مشتری روسیه برای تأمین موشک

طبق گزارش‌های ادعایی روسیه برای خرید موشک تنها با ایران مذاکره نکرده است. کاخ سفید روز ۴ ژانویه اعلام کرد مقامات اطلاعاتی آمریکا به این نتیجه رسیده‌اند که روسیه موشک‌های بالستیکی را از کره شمالی خریداری کرده و نیروهای روسی دست‌کم یکی از این موشک‌های بالستیک را در ۳۰ دسامبر به اوکراین شلیک کردند و افزودند که توافق روسیه و ایران در مورد موشک‌های بالستیک تکمیل نشده است اما "به طور فعال در حال پیشرفت است".

در همین حال ویدئویی ۱۷ ثانیه‌ای در کانال‌های تلگرام روسی و اوکراینی به اشتراک گذاشته شده که نمایی از کارخانه در Yelabuga در منطقه تاتارستان در جنوب شرقی روسیه را نشان می‌دهد که متخصصان روسی در حال مونتاژ پهپادهای انتحاری هستند. این پهپادها که در دورنگ برخی در خاکستری روشن و برخی خاکستری تیره تولید می‌شود، برای عملیات شبانه بهینه‌سازی شده تا وضوح بصری را کاهش دهد.

گزارش‌های قبلی حاکی از آن بود که روسیه کارخانه مونتاژ هواپیماهای بدون سرنشین تاتارستان را تا آوریل ۲۰۲۳ تاسیس کند. در همین راستا مردادماه امسال مقام‌های اطلاعاتی آمریکا اعلام کردند که مسکو با کمک ایران در حال ساخت مجتمع تولید پهپاد در جمهوری تاتارستان روسیه است که پس از تکمیل، می‌تواند بر جنگ اوکراین «تأثیر چشمگیری» داشته باشد. این مقام‌ها در ادامه تصریح کردند که مجتمع یاد شده احتمالاً تا ابتدای سال آینده میلادی راه‌اندازی شود. تصاویر ماهواره‌ای همچنین از ساخت کارخانه پهپادسازی در منطقه آزاد تجاری آلابوگا در جمهوری تاتارستان روسیه، در ۶۰۰ مایلی مسکو، خبر می‌داده است. این در حالی است که بعد از خروج ایران از تحریم‌های تسلیحاتی، صادرات تجهیزات نظامی در دستور کار نیروهای مسلح ایران قرار گرفته است. بر همین اساس، اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۱ کارخانه تولید پهپاد ابابیل ۲ باهمت و تلاش متخصصان صنایع دفاعی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ایران و با حضور سرلشکر باقری و شیرعلی میرزا وزیر دفاع و جمعی از فرماندهان عالی‌رتبه کشور تاجیکستان در دوشنبه

پایتخت این کشور افتتاح شده بود.

این در حالی است که ایران ماه گذشته رسماً گزارش‌ها مبنی بر اینکه موشک‌های بالستیک زمین‌به‌زمین را برای حمایت از جنگ جاری روسیه علیه اوکراین به این کشور صادر کرده، رد کرد. ایالات متحده که پیش‌ازاین روسیه و ایران را تحریم کرده است، گفته است که اگر این توافق صورت گیرد، واکنش شدید بین‌المللی وجود خواهد داشت.

چرا روسیه به موشک‌های ایران نیاز دارد؟

روسیه اکنون در دو منطقه اوکراین از برتری نظامی برخوردار است و جای تعجب نیست که از این وضعیت برای انجام عملیات تهاجمی و پیشروی آهسته در مناطق دونباس بهره‌برداری می‌کند. اما درحالی‌که هر دو طرف برای برتری آتش رقابت می‌کنند، در صورت دسترسی روس‌ها به موشک‌های بالستیک، از نظر کمی و کیفی مزیت قابل‌توجهی برای روسیه فراهم خواهد شد که می‌تواند معادله جنگ را تغییر دهد.

این بدان معنی است که زیرساخت‌های حیاتی اوکراین و تأسیسات نظامی یعنی امکانات لجستیکی و آموزشی، پایگاه‌های هوایی و غیره در معرض تهدید جدی قرار خواهند گرفت. کارشناسان معتقدند با توجه به سرعت مافوق صوت و مشخصات پروازی موشک‌های بالستیک، رهگیری آنها برای پدافند هوایی سخت‌تر است و نیاز به سیستم‌های دفاع هوایی پیشرفته مانند پاتریوت ساخت ایالات متحده و SAMP / T فرانسوی-ایتالیایی دارد که اوکراین تنها تعداد کمی از آنجا را دارد.

بنابراین، موشک‌های بالستیک ایران نه تنها تهدید مهمی محسوب می‌شوند، بلکه ذخایر مهمات اوکراین را نیز از بین می‌برند و آسیب‌پذیری‌های بالقوه‌ای را در دفاع هوایی ایجاد می‌کنند که روسیه می‌تواند با سایر مهمات تهاجمی مانند موشک‌های کروز بر شدت تخریب‌ها بیفزاید.

مزیت‌های نظامی صادرات موشک برای ایران

باین‌حال، پیامدهای صادرات تسلیحات ایران به روسیه فراتر از تأثیر فوری آن در میدان جنگ است. فروش این موشک‌ها نه صرفاً برای منافع مالی، بلکه به این دلیل که می‌تواند به طور غیرمستقیم قابلیت‌های خود را در جنگ واقعی آزمایش کند و به اطلاعات ارزشمندی در مورد عملکرد خود در برابر برخی از پیشرفته‌ترین سیستم‌های دفاع هوایی غربی دسترسی داشته باشد، به نفع تهران است. این امر به نیروهای ایرانی و مهندسان اجازه می‌دهد تا درس‌های مهمی بگیرند و موشک‌های بالستیک را پیش از درگیری‌های احتمالی با آمریکا در آینده اصلاح کنند. علاوه بر این، ظرفیت تحویل مقادیر زیادی از تجهیزات نظامی بسیار خوب به روسیه، صرف‌نظر از سال‌ها تحریم بین‌المللی، اعتبار صنعت دفاعی ایران را افزایش می‌دهد و تصویر ایران را به‌عنوان یک قدرت جهانی در میان کشورهای ضد غربی تقویت می‌کند.

دلیل تغییر رفتار ایران نسبت به غرب و تقویت همکاری نظامی با روسیه

ایران در ابتدا عرضه هواپیماهای بدون سرنشین به روسیه را رد کرده بود؛ اما چند ماه بعد مقامات کشورمان به این نکته اشاره کردند که صادرات جنگ‌افزارها برای قبل از آغاز جنگ روسیه در اوکراین در سال ۲۰۲۲ بوده است. در همین راستا سخنگوی وزارت امور خارجه کشورمان در پاسخ به سوالی درباره تحویل هواپیماهای بدون سرنشین تهران به روسیه گفت: "کسانی که ایران را به ارائه سلاح به یکی از طرفین در جنگ اوکراین متهم می‌کنند، این کار را برای اهداف سیاسی انجام می‌دهند. ما هیچ پهبادی برای شرکت در این جنگ نداده ایم."

اما ناظران سیاسی معتقدند تغییر رفتار ایران می‌تواند ناشی از آن باشد که جنگ حماس و اسرائیل و بی‌ثباتی کلی حاصل از آن در خاورمیانه، محاسبات قبلی ایران در برابر غرب را تغییر داده است. اگرچه «محور مقاومت» تا به امروز عملکرد خوبی در برابر اسرائیل و آمریکا داشته، اما جنگ غزه نقاط ضعف این محور را در تضمین امنیت ایران آشکار کرده که در صورت حمله مستقیم آمریکا به ایران، بیش‌ازپیش نمایان می‌شود؛ بنابراین ایران برای جبران این کمبود، احتمالاً در حال بررسی تشکیل یک ائتلاف نظامی با قدرت‌های بزرگ و دوست، مانند روسیه و چین است تا بلوکی نظامی در برابر غرب تشکیل دهد.

کارشناسان سیاسی می‌گویند در ازای موشک‌های بالستیک ایران، روسیه می‌تواند به تقویت عناصر قابل‌توجهی از بازدارندگی غیراتمی ایران کمک کند. در دو سال گذشته، گمانه‌زنی‌ها مبنی بر صادرات ۲۲ فروند جنگنده سوخو-۳۵ و میل ام‌آی-۲۸ از روسیه به ایران وجود داشته است. در حالی که تحویل جت‌های جنگنده در روابط دوجانبه یک جهش محسوب می‌شود، برخی ناظران تأکید دارند که ارزش واقعی چنین انتقالی در پیام‌های سیاسی نهفته است، و این‌که چگونه این اقدام مجموعه‌ی نظامی-صنعتی ایران را قادر می‌سازد قابلیت‌های تولیدی خود را از نظر توسعه‌ی موتور و الکترونیک هوانوردی به روسیه نزدیک‌تر کند. موضوعی که بیش از پیش نقش برجام را در لغو تحریم‌های تسلیحاتی ایران نشان می‌دهد.